

Austatud lugeja!

Ma ei tea, kuidas on lood täna, kuid sel ajal kui mina oma koolihariduse sain, tuli õpilastel vähemalt kord aastas kirjutada kirjand sõja ja rahu teemal. Ehk siis: peaksin sellest teemast kirjutamisel olema vilunud nagu iga nõukogude korra ajal üles kasvanud inimene. Aga ei ole. Samas kirjutada tuleb, kui ei taha just olulisi teemasid vältida. Sest minu hinnangul on Jüri Saare tõstatatud teema selle Juridica numbri olulisim.

Miks on sõja teemal arutlemine muutunud keeruliseks? Sest oleme jõudnud ajastusse, kus sõja määratlemine on muutunud keeruliseks. Kas fundamentaalne terrorism on neljanda põlvkonna sõjapidamistehnika või innovatiivne kuritegevus? Ükskõik kuidas me sellele küsimusele ka ei vastaks, siis selle aasta tähtsaimaks uudiseks kuulutatud esiterrorist Osama bin Ladeni tapmine näib ikkagi olevat väljaspool kõiki kehtivaid reegleid.

Või kas on? Kui õppejõud ülikoolis defineeris sõjatandrit kui „kohta, kus andmine käib“, siis lõpetasin ma nendel loengutel käimise, sest see määratlus tundus mulle tollal liiga triviaalne. Aga näib, et just sellisest definitsioonist lähtutakse aastal 2011. Kui terrorirünnakuid pannakse toime kuna ja kus iganes, soovitakse sellega kogu maailm muuta sõjatandriks. Kui terroristi võib tappa ükskõik mis ajal ja kohas, siis ongi maailmast saanud sõjatander.

Kuidas me küll sellisesse olukorda oleme jõudnud? Romaanis „Sõda ja rahu“ küsib ülemjuhataja Kutuzov endalt, kuna sai langetatud kahetsusväärne otsus Moskva prantslastele jätta. Ja vastas: sellist otsust ei langetatudki. Oli tehtud lihtsalt rida taktikalisi otsustusi, mis kõik olid konkreetse küsimuse lahendamisel õiged, aga mis päeva lõpuks tõid kaasa Moskva mahajätmise. Näib, et see mõttekäik iseloomustab ka tänast julgeolekupoliitilist olukorda maailmas. Lääs on üksikotsustusi tehes käitunud oma turvalisust ja oma väärtusi silmas pidades. On seistud rahvaste enesemääramisõiguse eest, demokraatia eest, sõnavabaduse eest, kaitsnud tsiviilelanikkonda ja inimõigusi, püüdnud rahu ja stabiilsuse poole kogu maailmas. Nii suured sõnad, et kõlavad loosungina ühest teisest ühiskonnast. Aga usun, et Lääs on neid eesmärke manifesteerides olnud suure osas siiras. Ja sõnadest on oluliselt kaugemale mindud. Kui selle aasta varakevadel alustasid viis suurriiki Liibüa pommitamist, ütles Suurbritannia peaminister David Cameron: „See on vajalik, seaduslik ja õige.“ Isegi kui toimunu seaduslikkuse üle võib vaielda, siis tsiviilelanikkonna kaitse vajaduses ja õigsuses kahtlejad on ilmselt oluliselt vähem. Aga see kaitse toimus võõral maal.

Vahel näib, et Lääs on langenud oma enda väärtuste lõksu. Ühet poolt oleme kuulutanud oma väärtused universaalseteks. Teiselt poolt ei suuda me ka parima tahtmise korral nende kaitset universaalselt tagada. Kolmandaks – nagu on näidanud võitlus terrorismiga, me ei pea ka ise teatud juhtudel vajalikuks neid väärtusi järgida. Aga kui tunnustadagi realiteeti ja öelda, et need väärtused ei ole universaalsed? Kui muu maailm jõuab ühel päeva nende väärtuste tunnustamiseni, on hea, kui ei jõua, siis austagem nende teist teed. See teine tee võib üksikute teeliste suhtes olla liiga karm, et seda sekumata kõrvalt vaadata. Aga on vaadatud, nagu sel aastal näiteks Süüria puhul.

Ma ei mäleta, et mul ühegi toimetaja veeru kirjutamine oleks olnud nii raske. Aga kui me ei taha elada maailmas, mis on muutunud sõjatandriks, siis peab igaüks meist neil teemadel mõtisklema. See, et oleme jõudnud teatud soovimatusse punkti, ei tähenda, et peaksime sinna ka jääma. 1812. aasta isamaasõja võitsid teadupärast venelased. Väidetavalt tõi sõja käiku pöörde just Moskva kaotamine.

Katrin Prükk